

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ДЕФЕКТОЛОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ШКОЛЯРІВ

Товстоган В.С.

У статті розглядається зміст програми підготовки студентів, що опановують спеціальність «Корекційна освіта», в аспекті впровадження в освіті компетентнісного підходу, як нової мети і оцінки результатів навчальних досягнень учнів. Запропоновано зміст навчальної програми «Спеціальна методика трудового навчання», який ґрунтується на основі запропонованої авторської структури професійно-трудова компетентності. До зазначеної структури увійшли такі складові: когнітивний, організаційно-операційний, графічно-технологічний, професіографічний, економічний, інформаційний, соціальний. Основними критеріями оцінки сформованості компетентності визначені такі: знання, досвід діяльності, ставлення до об'єкту діяльності, емоційно-вольова регуляція процесу діяльності і поведінки, готовність до прояву професійно-трудова компетентності учнем. Навчальна програма структурована за трьома розділами: перший – загальнодидактичний, другий присвячений формуванню загальних здібностей і якостей особистості, третій – професійно-трудова підготовці вихованців спеціальної школи.

Ключові слова: спеціальна методика трудового навчання, підготовка студентів-дефектологів, професійно-трудова компетентність, розумово відсталі учні.

У національній програмі «Діти України» зазначається, що забезпечення повноцінного розвитку дітей з особливими потребами знаходяться у прямій залежності від рівня компетентності спеціалістів-дефектологів [, с. 516] З огляду на це, до важливих завдань підготовки фахівців-дефектологів віднесена методична підготовка з урахуванням мінливих соціально-економічних умов, які, в свою чергу, позначаються на змісті та критеріях оцінки навчальних досягнень учнів в Концепціях, нових Законах про освіту та освітніх стандартах. Проте даний вид діяльності вчителя спеціальної школи не існує в чистому вигляді, оскільки постійно перебуває в тісній взаємодії з іншими – навчальною, корекційною, виховною, роботою з батьками вихованців, науково-дослідною і пропагандистською діяльністю [, с.161].

Розв'язання цього завдання потребує від вчителя широких компетенцій: орієнтування в нормативних освітніх документах, вивчення, аналізу та систематизації передового педагогічного досвіду, сучасних досліджень в конкретній освітній галузі, знання та володіння дидактичними основами

викладання навчальних дисциплін (принципами, методами, засобами, формами, змістом), системне знання міжпредметних зв'язків (з урахуванням програмних вимог). тощо.

Об'єктом нашого наукового дослідження є процес формування професійно-трудової компетентності в розумово відсталих школярів. З точки зору особистісно орієнтованого підходу це завдання має вирішуватись обома суб'єктами корекційного навчально-виховного процесу в спеціальній школі: вчителем і учнем (та керованою дефектологом, участю в ньому батьків вихованця). Зрозуміло, що самотивований, активний, старанний, наполегливий учень, який цінує здобуті знання, використовує їх у побутовій чи трудовій діяльності – це лише одна важлива умова забезпечення вказаного процесу, але недостатня. Іншою, вирішальною умовою (з огляду на контингент школярів спеціальної школи) є вчитель-дефектолог з його знаннями, досвідом (С.П. Миронова, В.М. Синьов та ін.).

Метою нашої статті є обґрунтування та визначення основних змістових ліній викладання дисципліни «Методика трудового навчання в спеціальній школі» для підготовки студентів спеціальності «Корекційна освіта» в аспекті формування професійно-трудової компетентності в розумово відсталих школярів спеціальної школи.

На систему трудового навчання і виховання цих шкіл в нинішніх соціально-економічних умовах покладаються нові функції й завдання – підготовка особистості випускника, здатного запропонувати якісні послуги на ринку праці в доступних для нього сферах промислового, сільськогосподарського виробництва чи побутового обслуговування. Ефективність цієї роботи в минулому визначалася різними показниками, критеріями: рівнем соціалізації випускників школи, показниками професійно-трудової адаптації (О.К. Агавелян, В.І. Бондар, А.М. Висоцька, А.А. Гнатюк, В.Ю.Карвяліс, С.Л. Мирський, Г.М. Мерсіянова, І.С. Моргуліс, А.І. Раку, К.В.Рейда, Б.Я. Тейвіш, О.П.Хохліна та ін.), соціальної адаптації (В.В. Засенко, А.Г. Кирилова, Н.П. Коркунов, Л. Плох, А.В. Погосов, В.М. Синьов, І.В.Татьянчикова та ін.), побутової (Н.І. Видрич, Л.С. Дробот, С.Ю.Конопляста,

Г.М. Мерсіянова, А.І. Раку, В.П. Старцева), виробничої психологічної адаптації (А.М. Висоцька), «соціально-трудової зрілості» (В.І.Бондар), результатами працевлаштування, зокрема, продовженням трудової діяльності за професійним напрямом, обраним у школі, чи після закінчення ПТУ – «професійною стійкістю» (К.М. Турчинська) [, с. 30-32] та ін.

На сьогодні згідно наказу МОН України № 371 від 05.05.2008 року «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти», нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392), Державного стандарту спеціальної освіти (2013 р.) рівень компетентності учня передбачено визначати на основі вивчення змістового, процесуального та мотиваційного компонентів навчальної діяльності. Згідно останнього документа до пріоритетів спеціальної освіти включена компетентність випускників спеціальної школи з вадами психофізичного розвитку: «навчальний процес має бути зорієнтований на значне посилення рівня професійної інформованості і компетентності», результатом якого має бути досягнення такого рівня розвитку і освіченості учня, який буде відповідати його потенційним можливостям, сприятиме формуванню його особистості, можливості продовжити навчання після школи, а, отже, інтегруватись у суспільне життя.

Успішність в освітній галузі «Технології», яка представлена навчальною дисципліною «Трудове навчання» вимірюється професійно-трудовою компетентністю, під якою ми надалі будемо розуміти засвоєний учнями в процесі навчання досвід предметно-перетворювальної діяльності, пов'язаної з набуттям нового (термінологічного) знання і вміння, його перетворенням і застосуванням: когнітивного, організаційно-операційного, графічно-технологічного, професіографічного (профорієнтаційного), економічного, інформаційного, соціального.

Проведений нами аналіз діючих навчальних програм з методики викладання трудового навчання в спеціальній школі, згідно яких навчають студентів зі спеціальності «Корекційна освіта», показав певну вузькість цієї

підготовки. Зокрема, зміст робочої програми обмежується дидактичними основами викладання трудового навчання та методикою навчання учнів молодших (1-3) класів працювати з різними матеріалами: папером і картоном, глиною і пластиліном, природним матеріалом і текстильними матеріалами, конструктором, ознайомлення з технікою вишивання тощо. В той же час питанням формування в учнів загальнонавчальних та спеціальних знань, умінь приділяється недостатньо уваги.

Практично відсутні в програмах заняття з професійної орієнтації. Те ж саме стосується і діючих навчальних програм із трудового навчання, на які орієнтуються у ВНЗ: лише у четвертому класі (в програмах за профілями швачка і квітникарство) передбачено одна година на побічне ознайомлення з даними професіями, а у випускних класах – 3-4 години на ознайомлення з обладнанням робочого місця швачки та економним кроєм швейного матеріалу. В інших програмах профорієнтаційний компонент практично відсутній. Наслідками побудованої таким чином програми є відсутність в учнів знань щодо вимог з боку професій, запропонованих школою, помилки в процесі побудови власних професійних планів, оскільки не навчені співвідносити свої знання, уміння, особисті якості з майбутньою професією. Затверджені плани трудового навчання, наприклад, із столярної, слюсарної, швейної справи ґрунтуються на застарілій матеріальній базі в шкільних майстернях, що ускладнює реалізацію кінцевої мети навчання в школі – соціально-трудова адаптацію й інтеграцію випускників у суспільство. На це було вказано в концепції “Спеціальна освіта осіб з фізичними та психічними вадами в Україні на найближчі роки і перспективу” (1996). Відповідна матеріальна база для методики викладання трудового навчання різних профілів (сільськогосподарська, будівельна, столярна, швейна справи, плиточник-лицювальник та ін.) відсутні також і в університетах. Зазначене пояснює практику залучення директорами спеціальних шкіл (шкіл-інтернатів) до викладання трудового навчання фахівців не дефектологів з університетської лави, а практиків-фахівців із різних галузей промисловості чи сільського господарства, які не мають знань із психології розумово відсталих школярів,

методики викладання в спеціальному загальноосвітньому закладі. Знання і досвід роботи з учнями спеціальної школи вказані фахівці набувають в процесі викладання в школі та на заочних відділеннях в університетах.

З метою підвищення рівня знань, умінь та навичок студентів-дефектологів стосовно методики проведення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю з порушеннями психічного та (або) фізичного розвитку. до структури курсу «Методика виховної роботи в допоміжній школі» (розділ «Профорієнтаційна робота в допоміжній школі»). В нього увійшла програма «Профорієнтаційна робота в допоміжній школі» з розробленими до неї уроками, які може бути використані вчителем трудового навчання спеціальної школи.

Аналіз літературних джерел з проблеми дослідження професійно-трудової компетентності, як певного результату чи характеристики досягнень людини на визначеному етапі його професійного шляху (А.М. Аронова, А.В. Баранникова, О.Г. Бермуса, В.А. Болотова, І.О. Зимньої, Г.Б. Голуба, В.В. Краєвського, О.Е. Лебедева, М.В. Рижакова, Ю.Г.Татура, І.Д. Фрумїна, А. В. Хуторського, О.В. Чуракової, М.А. Чошанова, В.Д. Шадрикова, П.Г. Щедровицького та ін.) дозволив нам визначити показники та критерії сформованості професійно-трудової компетентності в учнів спеціальної школи.

До показників, що забезпечують змістове наповнення професійно-трудової компетентності, нами було віднесено такі: когнітивна, організаційно-операційна, графічно-технологічна, професіографічна, економічна, інформаційна, соціальна (включаючи комунікативну): компетентність у сфері самостійної пізнавальної та соціально-трудової діяльності, у сфері соціальної взаємодії, організації власної життєдіяльності відповідно до соціальних уявлень щодо здорового способу життя.

Для оцінки рівня сформованості професійно-трудової компетентності школярів нами було прийнято такі критерії: а) готовність до прояву компетентності (мотиваційний аспект); б) опанування знаннями змісту компетентності (когнітивний); в) досвід прояву компетентності у різних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий); г) ставлення до змісту компетентності та

об'єкту його застосування (ціннісно-змістовий); д) емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності.

Наша модель професійно-трудової компетентності змістово представлена такими трьома блоками: два базових – блок здібностей і інтелектуальних дій, що характеризують людину з боку інтелекту, та блок особистісних якостей, властивостей, котрі формуються в навчально-виховному процесі школи. Перші два блока - базові, тому що слугують підґрунтям для формування професійно-трудової компетентності; і мають бути сформовані у період навчання учнів у молодших (1-3) класах. Третій блок – професійно-трудовий, його складові розпочинають формуватися, переважно, з четвертого класу.

Грунтуючись на представленій структурі, студенти, що здобувають в університеті спеціальність «спеціальна освіта» (корекційна освіта), на наше переконання, мають володіти, окрім дидактичних основ викладання трудового навчання, ще й методикою формування в учнів спеціальної школи професійно-трудової компетентності та прийомами її оцінки.

Так, зокрема, когнітивна компетентність (професійні знання) має бути представлена в навчальній і робочій програмах із «Спеціальної методики трудового навчання» трьома основними групами технічних та технологічних знань [, с. 24]: а) «предмети діяльності» (назви виробів, деталей, матеріалів та їх характеристика); б) «засоби діяльності» (назви інструментів, машин, пристроїв та їх деталей); в) «програмування діяльності» (терміни, що регулюють виконання учнями практичних завдань).

Організаційно-операційна компетентність (досвід професійної діяльності) включає досвід роботи з інструкцією, інструментом, обладнанням, матеріалом, контрольно-вимірювальним інструментом. За Г.М. Мерсіяною, - це розвиток загальнотрудових і спеціальних умінь, а саме - уміння учнів визначати послідовність виконання практичних дій на основі аналізу отриманої інструкції, предмета діяльності, його частин та технологію обробки матеріалу; здійснювати самоконтроль в процесі виконання практичного завдання; порівнювати виконану трудову дію за наданим зразком-еталоном чи схематичним зображенням, визначати план трудових дій-операцій. Таким

чином, даний вид компетентності включає такі показники: 1) орієнтувальну діяльність (усвідомлення завдання), 2) планування діяльності: правильна підготовка учнем робочого місця, інструменту, обладнання, контрольних засобів, матеріалу до виконання завдання із дотриманням правил охорони праці, 3) самостійність виконання завдання, 4) дотримання навичок самоконтролю, 5) якість виконаної роботи (відповідність зразку, завданню), 6) термін виконання завдання, 7) звіт про виконану роботу, 8) самооаналіз та самооцінка виконаного завдання.

Графічно-технологічна компетентність пов'язана з такими напрямками професійної діяльності, як швейна (викрійки), столярна та слюсарна (креслення, ескіз, технологічна карта) справи, плиточник-лицювальник (врахування таких параметрів як довжина, висота, площа, периметр, кут тощо) – характеризує вміння користуватися технологічною (технологічним процесом, технологічною інструкцією, операційною технологічною чи інструкційною картою, наданим планом виконання практичних робіт) та конструкторською документацією (кресленням – викрійки, виробу, деталі; схемами, ескізами), зразком виробу; визначення та застосування одиниць виміру – метри, сантиметри, міліметри; визначення величини (довжини, ширини, товщини, висоти, периметру, площі, кута тощо), порядку нанесення креслення на об'єкт (предмет), розуміння умовних графічних позначень (визначення контурних ліній деталей, невидимих ліній, отворів тощо).

Професіографічна компетентність має включати знання вчителем і учнем вимог професії до особистісних якостей людини, здібностей, її досвіду, вміння співвідносити власні фізичні, інтелектуальні можливості з обраною спеціальністю, користуючись професіограмою.

Володіння інформаційною компетентністю передбачає здатність отримувати потрібну професійну, соціальну інформацію, вміння її сприймати, зберігати, обробляти, поширювати: через інтернет, електронну пошту, скайп, користуватися пошуковими системами і т. ін. Наприклад, в процесі застосування методу проектів на уроках трудового навчання.

Економічна компетентність потребує розуміння та використання в професійній діяльності вчителями (і школярами) таких соціально-економічних понять: ціна товару, собівартість виготовленого виробу, цінні папери, акція, реальна заробітна платня, інфляція, умови праці, охорона праці, профспілки, безробіття, біржа праці, реклама, права споживача та захист його прав, фінансові послуги, банк, ломбард, страхові послуги, податки, страхування, нотаріальні, медичні послуги, соціальний захист населення (В. Воронкова, С. Козакова, Т. Стариченко) [, с. 78].

Крім формування складових професійно-трудової компетентності важливо усвідомити студентам такі критерії оцінки професійно-трудової компетентності як знання, досвід діяльності, ставлення до об'єкту діяльності, саморегуляція процесу діяльності і поведінки, готовність до прояву професійно-трудової компетентності учнем.

Стисло зупинимось на значенні (ролі) такого критерія оцінювання компетентності, як ставлення підлітка до об'єкту діяльності. До них ми віднесли такі якості особистості: працелюбність, акуратність, старанність, справедливість, сумлінність, ініціативність, відповідальність (В.І. Бондар). За силою емоційно-мотиваційного ставлення до діяльності виділяємо стійку позитивну мотивацію, позитивно ситуативну, ситуативно негативну, стійку негативну, індіферентну.

Важливо також приділяти увагу такому критерію, як емоційно-вольова регуляція процесу діяльності і поведінки, тому що *свідоме регулювання людиною своєї поведінки і діяльності, пов'язані із умінням долати внутрішні і зовнішні перешкоди*. В якості показників її прояву відібрані такі (В. Лозова, І. Зимня, А. Троцько та ін.): ініціативність, характеристики діяльності (енергічність, інтенсивність, результати активності), позитивне ставлення до діяльності (сумлінність, інтерес, допитливість), самостійність, усвідомленість діяльності, вольові властивості особистості (наполегливість, рішучість, витримка, здатність чинити опір відволікаючим впливам, доведення дорученої справи до кінця, готовність долати об'єктивні перешкоди на шляху до мети), цілеспрямованість, творчість.

Іншим критерієм оцінки є готовність до прояву професійно-трудової компетентності учнем, яка включає в себе мотиваційну готовність, що проявляється у захопленні професією, прагненні до професійного росту, саморозвитку, вдосконалення досвіду професійної діяльності.

І.С. Арон пропонує розглядати в дошкільному та шкільному віці термін «психологічна готовність», як стійку характеристику особистості, яка формується тривалий час на різних етапах онтогенезу, і включає такі складові: формування знань, розвиток умінь і навичок, формування мотивації. Для ефективного професійного самовизначення (а воно передбачає одночасне включення процесу формування професійно-трудової компетентності), вважає вчений, молодій людині слід опанувати такими знаннями: про себе (про свої здібності, якості), про оточуючих людей, соціальний світ, предметний світ і світ професій. До вмінь і навичок, які людина здобуває, відносяться самосприймання, самооцінка, саморозвиток, здатність взаємодіяти з оточуючими людьми, планування професійної і особистісної кар'єри. До якостей, які характеризують особистість, здатну до вироблення в собі професійно-трудової компетентності, – це активність, цілеспрямованість, самостійність, відповідальність за події власного життя, сталість і широта життєвих цінностей.

Структура поняття «готовність» учня до усвідомленого вибору професії формується у старшому підлітковому віці, і базується на інформаційній, мотиваційно-ціннісній (стосується таких особистісних утворень – «Я»-концепції, спрямованості, потреб, ціннісних орієнтацій, рис характеру) та практичній складових готовності. В.І.Бондарем і К.В. Рейдою запропоновано вивчати сформованість професійної і особистісної готовності. Професійну готовність можна оцінювати за такими показниками: технологічні знання, операційні навички та інтелектуальні вміння, особистісну готовність – за самостійністю, орієнтованістю та дисциплінованістю в процесі виконання завдань [В. Бондарем і К.Рейдою, с. 65-127].

Готовність до прояву професійно-трудової компетентності, на думку Є.О. Клімова, забезпечують такі внутрішні особистісні ознаки (показники): висока реалістична самооцінка, спілкування, енергічність.

В «Спеціальній методиці трудового навчання», яка читається на V курсі, на нашу думку, важливо продемонструвати студентам варіативність підходів різними вченими до формування того чи іншого компонента розглянутої компетентності, щоб майбутні фахівці з корекційної освіти усвідомлювали багатоваріантність вирішення проблем – не існує в житті одного, раз і назавжди «вірного» і безпомилкового шляху в процесі вирішення фахових завдань.

Структура курсу представлена трьома розділами: перший – «загальні дидактичні основи викладання трудового навчання» (включає принципи, методи, засоби, форми трудового навчання, розглядається місце професійно-трудової компетентності в структурі особистості: зв'язок її із здібностями, інтелектом, характером, темпераментом людини; другий – «методика формування загальнотрудових компетенцій і якостей особистості», яка включає психолого-педагогічні умови формування загальнонавчальних знань, умінь, навичок в учнів 1-3 класів, а саме: орієнтуватися у завданні, підбирати необхідний матеріал, засоби праці, планувати свою діяльність, здійснювати самоконтроль у процесі виконання завдань згідно програмних вимог. Звертається увага студентів на завдання вчителя початкових класів щодо здійснення виховного впливу (морального, естетичного, фізичного тощо) на формування особистості школяра засобами урочної та позаурочної трудової діяльності – виховання інтересу до праці, працелюбності, організованості, цілеспрямованості, відповідальності, акуратності, вміння доводити справу до кінця, цінувати результати своєї праці та інших, взаємодопомоги; залучення до суспільно корисної праці, праці у природі. Велике значення в процесі виховання відіграє авторитет, власний приклад учителя, вимогливість до себе, рівень майстерності, педагогічний такт, загальна культура, знання психічних особливостей дітей, прийомів корекційно-розвивальної роботи. Іншим не менш важливим напрямком діяльності вчителя є здійснення комплексної профорієнтації: збір медико-психолого-педагогічних даних по кожному учню,

робота з батьками стосовно вироблення спільного бачення професійного майбутнього їхньої дитини, здійснення професійної пропаганди, інформування, профконсультування дітей і батьків різними фахівцями. Включені до нього також зміст роботи вчителя і вихователя початкових класів щодо проведення профорієнтації; розкривається сутність принципу корекційної спрямованості трудового навчання під час виконання конкретних практичних завдань. звернена увага на якості особистості, які слід сформувати в учнів на даному етапі.

Третій розділ навчальної програми включає процес формування складових професійно-трудової компетентності в учнів старших класів (4 – 9 / 10 класів) на прикладі програм з квітникарства, швейної чи іншої програми. На даному етапі вивчається зміст консультування учнів, їхніх батьків стосовно існуючих напрямків трудового навчання у спеціальній школі; зміст діагностичної роботи шкільної ПМПК стосовно професійного підбору учням доступної професії, наводяться, зокрема, психологічні методики для пролонгованого вивчення школярів. Запропонована експрес-методика для педагогічного вивчення школярів учителем трудового навчання в 4-му класі. Розкривається завдання виконання професійних проб. Окремі теми присвячені реалізації принципу корекційної спрямованості в системі трудового навчання, а також здійсненню міжпредметних зв'язків трудового навчання з математикою, фізикою, побутовою хімією, природознавством, соціально-побутовим орієнтуванням. Наводиться подальший зміст профорієнтаційної роботи в старших класах. Окрема тема присвячена вивченню та аналізу професіограм професій столяра, швеї та ін., з'ясуванню якостей, рис характеру, які необхідні учню по закінченні вивчення курсу професійно-трудового навчання в спеціальній школі.

Зупинимось на методах, засобах, формах діяльності вчителя спеціальної школи, які забезпечують формування компетентного фахівця з певного напрямку трудового навчання.

До важливих методів, засобів, форм, що мають забезпечити формування професійно-трудової компетентності учнів слід віднести такі: заняття з

професійної орієнтації, різноманітні форми співпраці з батьками учнів, виховні заходи профорієнтаційного спрямування, екскурсії на підприємства за напрямками професійно-трудового навчання, застосування професійних проб для уточнення майбутнього напрямку професійної діяльності, тісна взаємодія вчителя трудового навчання з медичними фахівцями, психологом, класним керівником, батьками, ринком праці, ведення картотеки на кожного учня з фіксацією в динаміці стану психофізичних якостей учня, властивостей, стану здоров'я, його нахилів, здібностей, прагнень, професійних планів батьків стосовно майбутнього вихованця тощо.

Окрім зазначених шляхів студентам-дефектологам важливо усвідомити, що реалізації компетентнісного підходу на уроках трудового навчання також будуть сприяти: 1) використання ними міжпредметних зв'язків (з математикою, соціально-побутовим орієнтуванням, природознавством, географією, фізикою, побутовою хімією тощо); 2) розширення профілів підготовки учнів (до 3-4, з урахуванням потреб регіонального ринку праці) , 3) організація взаємозв'язку гурткової роботи та трудового навчання у школі, 4) інтеграція суспільно корисної продуктивної праці у професійно-трудове навчання, 5) реалізація в процесі навчання принципів соціальної значущості праці, диференційованості та доступності її змісту, відповідності трудовим можливостям учнів, системність в організації особистісно орієнтованого освітньо-реабілітаційного процесу (медична, психологічна, трудова реабілітація), 6) підвищення вимогливості до власної педагогічної, психологічної культури і компетенцій, безперервна освіта і самоосвіта, педагогічна майстерність, 7) застосування таких форм роботи на уроках: методу проектів (на етапі закріплення, узагальнення знань і вмінь), вирішення ситуаційних завдань, моделювання реальних ситуацій, організація праці учнів на основі колективної форми (бригада, ланка, група та ін.), поопераційний розподіл обов'язків між учнями з подальшим їх кооперуванням, 8) формування професійно важливих особистісних якостей і рис характеру: працьовитості, наполегливості, самостійності, орієнтованості в завданні, самоконтролю, дисциплінованості, свідомого дотримання вимог охорони праці, адекватної оцінки виконаної

роботи, колективізму, чесності, ціннісного ставлення до результатів своєї діяльності та праці інших, висловлення власної думки стосовно варіантів виконання завдання тощо.

Таким чином, розроблена нами для студентів спеціальності «корекційна (спеціальна) освіта» навчальна програма «Спеціальна методика трудового навчання» має озброїти їх, як майбутніх фахівців, важливими компетенціями щодо організації та методики викладання трудового навчання в спеціальній школі (школі-інтернаті), зокрема, озброїть вміннями формувати професійно-трудова компетентність.

Наступний напрямок роботи – аналіз результатів апробації складових професійно-трудова компетентності учнів спеціальної школи.

Використана література:

1. Бондар В.І., Рейда К.В. Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів: Навчальний посібник / В.І. Бондар, К.В. Рейда. – К.: «МП Леся», 2010. – 168 с. **2. Збірник** законодавчих актів і нормативних документів з питань соціально-правового захисту дітей. – К.: Столиця, 1998. – 516 с. **3. Мерсіянова Г.М.** Підвищення ефективності трудового навчання розумово відсталих школярів на основі удосконалення його змісту // Теорія і практика олігофренопедагогіки – 2006. - №1. – С.31-45. **4. Миронова С.П.** Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: Монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. – 304 с. **5. Синьов В.М.** Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с.

References

1. Bondar V.I., Rejda K.V. Osoblivosti formuvannja trudovoji kompetentnosti rozumovo vidstalih uchniv: Navchalnij posibnik / V.I.Bondar, K.V. Rejda– K.: «MP Lesja», 2010. -168s. **2. 5. Synov V.M.** Korektsiyna psykhopedahohika. Olihofrenopedahohika: Pidruchnyk. – Chastyna I. Zahalni osnovy korektsiynoyi psykhopedahohiky (olihofrenopedahohiky). – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2007. – 238 s.

Товстоган В.С. Содержание подготовки студентов-дефектологов к формированию профессионально-трудова компетентности в умственно отсталых учащихся

В статье рассматривается содержание подготовки студентов, которые обучаются за специальностью «Коррекционное образование», в аспекте внедрения в систему специального образования компетентностного подхода, как новой цели и оценки результатов учебных достижений учащихся. В частности, предложено содержание учебной программы «Специальная методика трудового обучения», структура которой построена на основе предложенной автором структуры профессионально-трудова компетентности. В отмеченную структуру вошли такие составляющие: когнитивный, организационно-операционный, графический и технологический, профессиографический, экономический, информационный, социальный. Основными критериями оценки сформированности компетентности определены такие как знание, опыт деятельности, отношения к объекту деятельности, эмоционально-волевая регуляция процесса деятельности и поведения, готовность к проявлению профессионально-трудова компетентности учеником. Учебная программа структурирована за тремя разделами: первый – общедидактический, второй

посвящен формированию общих способностей и качеств личности, третий – профессионально трудовой подготовке воспитанников специальной школы.

Ключевые слова: специальная методика трудового обучения, подготовка студентов-дефектологов, профессионально трудовая компетентность, ученики специальной школы.

Tovstogan V.S. Maintenance of preparation of students on speciality special'nogo educations to forming of labour competence student the special school

Maintenance of preparation of students which are taught after speciality «Special education is examined in the article». The new on-line tutorial of preparation of students is conditioned acceptance at state level of normative educational documents which obligate schools to inculcate kompetentnostnyy approach for the estimation of educational achievements students. In particular, an author is offer new maintenance of on-line tutorial «The Special method of the labour teaching». the structure of this program is built on the basis of the offered structure of labour competence which is formed at special school. Such komponenty entered in the structure of labour competence: kognitivnyy, organizational and operation, graphic, technological, profессиографический, economic, informative, social. Such are certain the basic criteria of estimation of formed of competence as knowledge, experience of activity, attitude toward the object of activity, emotional-volitional adjusting of process of activity and conduct, readiness to the display of professional-labour competence a student. An on-line tutorial has three sections in the structure. First section on maintenance an obschedidakticheskiy, second section is devoted forming of general capabilities and qualities of personality, the third examines the process of forming professional-labour preparation of pupils of the special school.

Keywords: special method of the labour teaching, preparation of studentov-defektologov, professionally labour competence, students of the special school.